

Imrich Peres
Pavel Procházka

Teologický slovník

pre učiteľov, katechétov
a zborových pracovníkov

Academia Christiana

Bratislava

2020

BIBLIOTHECA ANTIQUA ET BIBLICA III.

Editor

Prof. PhDr. ThDr. PaedDr. Imrich Peres, PhD.

Recenzenti

Prof. ThDr. Anton Tyrol, PhD.
Doc. PaedDr. Katarína Valčová, PhD.

Jazyková úprava

Mgr. Dana Kujnischová

Kniha vychádza za podpory:

United Methodist Church, Board of Higher Education and Ministry,
Central Conference Theological Education Fund v USA,
Inštitút vzdelávania ECM, Bratislava
Academia Christiana, Bratislava

Na obálke:

Reliéf z rímskych katakomb

© Prof. ThDr. PhDr. PaedDr. Imrich Peres, PhD.

© Prof. ThDr. Pavel Procházka, PhD.

ISBN 978-80-968565-7-2

A

Abba – (gr. ἄββᾱ) v Novom zákone sa vyskytuje trikrát, vždy v spojení: „*Abba, Otče*.“ (Mk 14,36; Rim 8,15; Gal 4,6). V aramejčine je to dôverné oslovenie otca (ako naše „otecko“), ktoré v židovstve Ježišovej doby nebolo bežným oslovením Boha. Pán Ježiš ho použil v modlitbe a podčiarkol tak svoju dôveru v Boha. Apoštol Pavel učí kresťanov, ktorí sa obrátili z pohanov, takto oslovovať Boha, lebo Boh je nie len darca zákona, ale predovšetkým milujúci Otec.

absolúcia – (lat. *absolvēre* = oslobodiť, sprostíť). V kresťanstve sa týmto slovom označuje odpustenie hriechov, rozhrešenie. V rodine kresťanských cirkví je zhoda v tom, že každý človek potrebuje odpustenie hriechov. Nezhoda je v tom, ako ju človek prijíma, či prostredníctvom kňaza, cirkevnej sviatosti priamo (katolícke a pravoslávne cirkvi), alebo duchovne na základe sviatosti krstu (luteránske cirkvi) alebo priamo a nezávisle od života cirkvi, na základe osobného vyznávania hriechov (reformované cirkvi).

absolútny – (lat. *absolūtus* = dokonalý, nezávislý) na ničom nezávislý, nepodmienený, úplný. Ježiš predkladal pravdu, ktorá nie je iba nejaká abstraktná vec, ktorá sa vznáša vo vesmíre, alebo ktorú musíme mysticky zažiť, alebo ako niečo, k čomu musíme prinútiť svoju vôľu. Apoštol Pavel vysvetľuje, že v Ježišovi „sú ukryté všetky poklady múdrosti a poznania“ a „v ňom telesne prebýva celá plnosť božstva“ (Kol 2,3.9). Veriaci nachádzajú všetku, teda absolútnu, pravdu v Kristovi. Tá nie je abstraktným, prázdny

zabezpečiť život, riešenie základnej potreby súčasnosti. Po druhé je to odpustenie, teda riešenie svojej minulosti. Po tretie je to pomoc v pokušeniach, teda riešenie budúcnosti. Prítomnosť, minulosť aj budúcnosť sú vzťahnuté k Bohu v prosbách, pretože pre Ježiša východiskom mravného života je život pod Božou milosťou.

monizmus – (gr. *μόνος*, *monos* = jediný, výhradný, samotný). Pojem, ktorý sa vyskytuje vo filozofii a religionistike. Monizmus je názor, že realita pozostáva z jednej základnej, konečnej podstaty. Všetko je jedna vec, jedna podstatná látka. V monizme je Boh a vesmír to isté, z čoho pramení panteizmus. To nie je kresťanskou zvesťou, lebo je rozdiel medzi Bohom a stvorením. Boh je už zo svojej podstaty úplne iný ako stvorenie, ktoré vytvoril na základe vlastnej vôle (Gn 1,1–3; Ef 1,1). V kresťanskej teológii je Boh „úplne iný“ a jediný spôsob, ako sa dáva poznať, je jeho zjavenie, či už prostredníctvom Biblie alebo Kristovej osoby, ktorá je Božím vtelením (Jn 1,1; Kol 2, 9).

monofyzitizmus – kresťanské sektárske učenie 5. storočia, podľa ktorého Krista nemožno považovať za Boha i človeka, lebo vraj má iba božskú podstatu. Chalcedonský koncil monofyzitov odsúdil a vyhlásil, že Kristus má tak božskú, ako aj ľudskú podstatu súčasne.

monoteizmus – viera založená na osobnom presvedčení, že existuje iba jediný zvrchovaný Boh (*monotheos*) a že všetky ostatné božstvá sú iba modlami. V Starom zákone sa za monoteizmus tvrdo zasadzovali hlavne proroci, a odklon od monoteizmu sa považoval za duchovné cudzoložstvo, čo Hospodin neúprosne odsudzoval a trestal. Podobne aj apoštolská cirkev sa prísne drží monoteizmu, i keď v kresťanskom učení sa hovorí o sv. Trojici, čo podľa reformačného učenia znamená, že Boh má trojedinú

O

obeta – predmet obete (zvierat, vták, obilie, víno, olej atď.), ktorým sa koná obeť určitému božstvu. Starý zákon sa opieral o kult, v ktorom sa konala každodenná obeť s obetou, ktorá bola predpísaná podľa druhu obeti: rôzne druhy zvierat, mäso, tuk, obilie, múka, nápoj, olej, kadidlo, zlato, striebro, bronz, cenné predmety. V katolíckej teológii rozlišujú výrazy obeta–obeť takto: obeta je obetovanie niečoho Bohu, obeť je efekt nespravodlivého násillia.

obeť – kultický úkon, ktorým sa božstvu obetuje (príp. zasväcuje) obeta. Patrí k najstarším prejavom náboženského života. Jej podstatnou známkou je snaha pôsobiť na božstvo, aby utvrdilo a rozmnožilo život, prípadne snaha podprieť modlitbu účinným prostriedkom a vyjadriť pocity vďaky. Biblia správou o obete Ábela a Kaina naznačuje fakt, že obeť bola javom, vyskytujúcim sa už na počiatku ľudských dejín. Proroci vystupovali proti obetiam. Najviditeľnejšie o tom svedčí Mich 6,6–8: „*S čím mám predstúpiť pred Hospodina a skloniť sa pred Bohom výsosti? Mám predstúpiť pred neho so spaľovanými obetami a s jednoročnými teľcami? Má Hospodin záľubu v tisícoch baranov a v desaťtisícoch potokov oleja? Mám dať svojho prvorodeného za svoj priestupok, plod svojho tela za svoj hriech? Hospodin ti oznámil, človeče, čo je dobré a čo žiada od teba: len zachovávať právo, milovať láskavosť a v pokore chodiť so svojím Bohom.*“ Kristovo dielo a smrť je viac ako obeť. On sám je Božie zľutovanie, ako to vyjadruje 1Jn 2,2. Má tu význam odstránenia hriechov ako viny voči Bohu, ktorá veriacemu umožňuje mať nádej pre deň súdu (1J 4,17; 2,28)